SUOMEN KÄÄNTÄJIEN
JA TULKKIEN LIITTO
FINLANDS ÖVERSÄTTAR-
OCH TOLKFÖRBUND

Kirjallinen lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle
Asia: TPA 68/2025 vp, LA 2/2025 vp, TPA 72/2024 vp

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry:n lausunto Celia-korvausten oikeudenmukaistamista koskevista aloitteista: Tekijöille on taattava korvaus Celia-lainoista.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry. kiittää mahdollisuudesta lausua sivistysvaliokunnalle kirjallisuuden tekijöitä kuten kääntäjiä koskevista aloitteista TPA 68/2025, LA 2/2025 ja TPA 72/2024:

- TPA 68/2025 vp Toimenpidealoite e-äänikirjojen ja e-kirjojen käyttöä Celia-kirjastossa koskevien korvausten oikeudenmukaistamiseksi, https://www.eduskunta.fi/pdf/TPA+68/2025
- LA 2/2025 vp Lakialoite laiksi tekijänoikeuslain 17 b §:n muuttamisesta, https://www.eduskunta.fi/pdf/LA+2/2025
- TPA 72/2024 vp Toimenpidealoite oikeudenmukaisen lainakorvauksen järjestämisestä kirjailijoille Saavutettavuuskirjasto Celiassa, https://www.eduskunta.fi/pdf/TPA+72/2024

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto (SKTL) on valtakunnallinen, ammattimaisesti toimivien kääntäjien ja tulkkien aatteellinen yhdistys, joka edustaa lähes 1700 jäsentä, joista kirjallisuuden kääntäjiä on yli 300. Yhdistyksemme edustaa sekä kauno- että tietokirjallisuuden kääntäjiä. Yhdistyksen tehtävänä on muun muassa edistää kääntämistä ja tulkkausta osana Suomen kulttuuria, vahvistaa kääntäjien ja tulkkien ammatillista identiteettiä, ammattitaitoa ja sosiaalista sekä tekijänoikeudellista asemaa. Lisäksi SKTL edistää kääntämisen ja tulkkauksen alalla toimivien henkilöiden ammatillisia toimintaedellytyksiä sekä tekee työtä kääntäjien ja tulkkien eteen, ammattilaisten työskentelyedellytysten turvaamiseksi.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto kannattaa aloitteiden TPA 68/2025 vp, LA 2/2025 vp ja TPA 72/2024 vp esitystä saattaa tekijöiden korvausoikeus ajan tasalle mahdollisimman pian. Tekijöiden korvausoikeus (TeKL:n 17 b §) on ajantasaistettava lakialoitteessa 2/2025 esitetyn mukaisesti ottamalla kaikki Celiasta tehdyt e-äänikirja- ja e-kirjalainat korvauksen piiriin.

Lainauskorvaus muodostaa merkittävän osan, jopa noin 30 %, monien kauno- ja tietokirjallisuutta ammattimaisesti kääntävien kääntäjien toimeentulosta. Aloitteissa TPA 68/2025 vp ja LA 2/2025 vp todetaan, että valtaosa kirjallisuuden käytöstä Celiassa jää tällä hetkellä korvaamatta, sillä käyttötapojen muuttuessa **korvausjärjestelmä on vanhentunut**. **Kirjallisuutta kulutetaan verkon kautta ja tavoilla, joita vanhentunut tekijänoikeuslain 17 b § ei tällä hetkellä tunnista.** Tekijänoikeuslain 17 § antaa Celialle oikeuden valmistaa saavutettavassa muodossa olevia kappaleita vamman tai sairauden vuoksi lukemisesteisille henkilöille. Celian ei tarvitse ostaa lisenssiä tai kysyä oikeudenhaltijoilta lupaa teosten käyttämiseen. Tekijänoikeuslain 17 b §:n mukaan tekijälle maksetaan lainasta korvaus vain silloin, kun Celian asiakkaalle jää pysyvästi haltuunsa kappale teoksesta. Tämä pykälä on

auttamatta vanhentunut. **Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto pitää tärkeänä, että tekijänoikeuslain 17 b §:ää ajantasaistetaan siten, että tekijät (ml. kääntäjät) saavat kohtuullisen korvauksen teostensa tosiasiallisesta käytöstä.** Eduskunta teki korvauksen ajantasaistamisesta lausuman vuonna 2018. Uudelleenarviointi on nyt ajankohtainen, kun myös Euroopan komissio arvioi parhaillaan lukemisestedirektiivin ja -asetuksen vaikutuksia. Lähtökohta EU-lainsäädännössä on tasapainon säilyttäminen edunsaajien saaman edun ja oikeudenhaltijoille koituvan haitan välillä. Tämä ei Suomen pienellä kieli- ja kulttuurialueella tällä hetkellä toteudu.

Käytännössä saavutettavuuskirjasto Celiassa on lainattavissa 55 000 teosta, vuonna 2025 Celiasta tehtiin yli 1 420 000 kirjalainaa. Lainoista 78 % tehdään verkon kautta. Celian mukaan laina- ja asiakasmäärät Celiassa ovat kasvaneet, mutta uudet käyttötavat ovat laskeneet Celia-korvauksen piirissä olevien teosten määrää 10 vuodessa noin 60 %:lla. Yli **miljoona lainaa jää korvaamatta kirjallisuuden tekijöille.** Celia-kirjasto on palvelu, joka kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan, ja siksi **valtion tehtävä on huolehtia, että Celian toiminnan taloudelliset, sosiaaliset ja ekologiset vaikutukset huomioidaan. Teosten maksuttomasta käytöstä ei saa koitua tekijälle kohtuutonta haittaa**.

Tekijänoikeuslain 17 § on ajalta, jolloin Celia-korvausta maksettiin CD-lainoista ja omalle tietokoneelle ladatuista äänitiedostolainoista. Lain mukaan tekijälle maksetaan saavutettavan teoskappaleen lainaamisesta korvaus vain silloin, kun Celian asiakkaalle jää pysyvästi haltuun kappale teoksesta. Tämä tarkoittaa käytännössä fyysisiä äänikirjalainoja sekä omalle koneelle ladattavia teoksia. Fyysisten CD-äänikirjojen lainaus lakkautettiin Celiassa kokonaan syyskuussa 2025, ja **nykyään valtaosa Celian lainoista tehdään verkon ja suoratoiston välityksellä: tästä käytöstä tekijät eivät nykyisen lainsäädännön perusteella saa mitään korvausta.**

Kun vuonna 2014 korvauksen piirissä oli 92 % Celian lainoista, vuonna 2020 vastaava luku oli enää 36 % ja vuonna 2026 arviolta vain n. 6 % Celian lainoista. Tämä 6 % käsittää omalle tietokoneelle ladatut äänitiedostolainat. Tämä tarkoittaa sitä, että vuosittain **yli miljoona lainaa jää korvaamatta kirjallisuuden tekijöille. Siitä aiheutuvaa haittaa tekijöille voi pitää kohtuuttomana, sillä lainauskorvaukset ovat merkittävä osa kirjailijoiden ja kääntäjien tulonmuodostusta. Korvausoikeus täytyy rakentaa teknologianeutraaliksi ja vastaamaan kirjallisuuden tosiasiallista käyttöä.** Kirjallisuuden tekijät eivät voi tulla työllään toimeen, jos heidän työtään hyödynnetään jatkuvasti ilmaiseksi ja heidän aikaisemmin oikeutettuja korvauksiaan vähennetään jättämällä päivittämättä teknologisesta kehityksestä ja uusista lukemisen tavoista vanhentuneet lakipykälät.

Tilanne on epäoikeudenmukainen kirjailijoille ja kääntäjille, sillä tekijät eivät voi kieltää uusien saavutettavien kappaleiden valmistamista, välittämistä tai levittämistä. Celia-lainoja koskeva korvausoikeus täytyy rakentaa teknologianeutraaliksi ja vastaamaan kirjallisuuden tosiasiallista käyttöä, siten että oikeudenhaltijoiden oikeudet kohtuulliseen korvaukseen varmistetaan teoksen käyttötavasta riippumatta. Valtion kirjastotoiminnassa ja muussa laajamittaisessa teoskappaleiden saataville saattamisessa sekä levitys- tai välitystoiminnassa kaikki digitaalinen kirjallisuuden käyttö on otettava lainaustapahtumien mukaisesti korvauksen piiriin.

SUOMEN KÄÄNTÄJIEN
JA TULKKIEN LIITTO
FINLANDS ÖVERSÄTTAR-
OCH TOLKFÖRBUND

Korvausoikeutta koskevan epäkohdan korjaamiseksi on tehty lakialoite (LA 2/2025 vp). Siinä on esitetty eri osapuolten tarpeet huomioiva pykäläehdotus, joka mahdollistaa sen, että kirjallisuuden tekijöiden saamat Celia-korvaukset eivät romahda entisestään.

Samalla kun korvausoikeuden piirissä olevien teosten määrä laskee, Celia-lainausten määrät kasvavat. Celia-kirjastolle on Suomessa näin ollen suuri tarve. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto pitää tärkeänä sitä, että henkilöt, joille perinteisen kirjan lukeminen ei ole mahdollista esimerkiksi vamman tai sairauden vuoksi, saavat Celian kautta laadukasta luettavaa eri julkaisumuodoissa. On tärkeää, että kirjallisuus – myös käännöskirjallisuus – on mahdollisimman monen saavutettavissa, mutta tätä ei saa mahdollistaa kääntäjien ja muiden kirjallisuuden tekijöiden kustannuksella.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että sivistysvaliokunta ryhtyy toimenpiteisiin oikeudenmukaisen korvauksen takaamiseksi kirjallisuuden tekijöille Saavutettavuuskirjasto Celian e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainoista.

Lisäksi Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry. pyytää kiinnittämän huomiota siihen, että lainauskorvausta koskevan toimenpidealoitteen **TPA 72/2024** otsikosta ovat unohtuneet kääntäjät, jotka ovat käännösteoksen tekijöitä siinä missä kirjailijatkin. Oikeudenmukaisen lainauskorvauksen järjestämisestä kirjailijoille **ja kääntäjille** Saavutettavuuskirjasto Celiassa on huolehdittava, sillä muuten kirjallisuuden tekijöitä ei kohdella yhdenvertaisesti, jos yksi olennainen tekijäryhmä, kääntäjät, puuttuu. Kirjallisuuden kääntäjät tuottavat runsaasti laadukasta sisältöä Suomen kirjamarkkinoille kääntäessään maailmankirjallisuutta kotimaisille kielille.

Yhdymme tarkempien yksityiskohtien ja perustelujen osalta Sanasto ry:n lausuntoon asiasta.

Helsingissä, 9.9.2026

Jenni Kavén
toiminnanjohtaja
Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry.

Lisätiedot:
jenni.kaven@sktl.fi
puh. 044 3445 205